

ANTONI FRANECKI

TRADYCJA „BOLKOWANIA” W GMINIE RUDA-HUTA

W północno-wschodniej części powiatu chełmskiego leży nadbużańska Gmina Ruda-Huta. Jej wschodnia granica na niewielkim odcinku przylega do granicznej rzeki Bug, stanowiącej częściowo granicę państwową między Polską a Ukrainą. Jest to także fragment wschodniej granicy Unii Europejskiej. Znajduje się tu m.in. miejscowość Hniszów, której początki sięgają odległych czasów historii państwa polskiego. Obok Hniszowa, trasą odwiecznego szlaku, przebiega utwardzona droga – szosa zwana pospolicie „Nadbużanką”. Jest to droga wojewódzka nr 816¹. Tutaj, w tym nadbużańskim zakątku, w pozostałościach parku dworskiego rośnie potężny dąb szypułkowy, jedyny o takich rozmiarach w południowo-wschodniej Polsce, o imieniu Bolko. Stanowi on pomnik przyrody, który od 1959 roku podlega ochronie prawnej².

Legenda wiąże dąb w Hniszowie z osobą Bolesława Chrobrego – pierwszego koronowanego władcy Polski. Dendrolodzy szacują jednak, że dąb jest dużo młodszy, ponieważ ich badania wykazały, że żołędź, z którego wyrósł ten dąb, skielkował ok. 1370 roku³. Wynika z tego, że drzewo liczy sobie ponad 650 lat. Dla zachowania kondycji dąb podlega konserwacji i zabezpieczaniu przed uszkodzeniami. Dlatego w ciągu ostatnich kilkunastu lat Bolko był wielokrotnie poddawany zabiegom pielęgnacyjnym. Wycięto uschnięte konary, usunięto zagrzybienia, ubytki w pniu starannie zabezpieczono siatką, wykonano wiązania dynamiczne spinające gałęzie⁴. Z kolei w sierpniu 2016 roku takie prace przeprowadzono nie tylko na dębie Bolko, ale i na innych drzewach w hniszowskim parku. Obejmowały one: cięcie pielęgnacyjne korony drzewa, zwalczanie grzybów, poprawę drenażu podłoża. Kilka lat później od

¹ <https://mapa.targeo.pl/hniszow/miasta> [dostęp: 29.06.2021].

² <http://www.pomniki-przyrody.pl/?tag=gmina-ruda-huta> [dostęp: 29.06.2021].

³ C. Pacyniak, *Najstarsze drzewa w Polsce*, Warszawa 1992, s. 83.

⁴ <http://www.pomniki-przyrody.pl/?tag=gmina-ruda-huta> [dostęp: 29.06.2021].

strony zachodniej, przy szosie przez wieś, w ramach strefy osłonowej posadzono rząd grabów.

Istnieją dwie wersje na temat, kto i kiedy nadał drzewu imię Bolko? Pierwsza głosi, że podczas bliżej nieznanej lokalnej imprezy miano to nadała żona Jana Hajczuka – ówczesnego kierownika Szkoły Podstawowej w Hnieszowie. Stało się to w latach 50. XX wieku⁵. Według drugiej wersji drzewo dostało imię już w połowie XIX wieku. Właścicielka tamtejszego majątku Joanna Trzebińska miała ukochanego syna Bolka, który zmarł w wieku 13 lat, i jego imieniem nazwano rosnący w parku dworskim stary dąb⁶.

Mimo wszystko z dębem, który przez lata i obecnie budzi podziw, wiąże się legenda nawiązująca do czasów wspomnianego władcy Bolesława Chrobrego. Król ten, według przekazów ustnych, miał odpoczywać wraz ze swymi wojami tu w Hnieszowie. Wybrał dla siebie dorodnego dębczaka i w jego cieniu odpoczywał. Zdarzenie miało miejsce podczas powrotu króla z wyprawy na Kijów w 1018 roku. Był to swego rodzaju „piknik” – odpoczynek, prawzór obecnego „bolkowania”.

Prawdziwe dzieje terenów nadbużańskich stanowiły swoisty kalejdoskop wydarzeń. Mimo różnych zawirowań historii, dąb ocalał. Nie znalazł się nikt, kto odważyłby się podnieść nań rękę, nawet w czasach niszczenia tego, co było „pańskie” (np. w samym Hnieszowie zniszczono dworską zabudowę, włącznie z częścią sporego parku).

Przez długie lata dąb stanowił lokalną osobliwość, którą znali jedynie „zabłąkani” bądź poszukujący atrakcji turyści – wędrowcy. Ponadto, od czasu do czasu, fascynując się potęgą drzewa, składali mu wizyty uczniowie okolicznych szkół.

Po 2000 roku wzrosło zainteresowanie historią małych ojczyzn. W kręgu tych zainteresowań pojawił się też dąb Bolko. Znalazło to wyraz chociażby w tym, że w 2015 roku był on jednym z 16 finalistów ogólnopolskiego konkursu „Drzewo Roku”. Konkurs organizuje Klub Gaja, który ma na celu promowanie szacunku do przyrody oraz wyszukiwanie przykładów ciekawych i trwałych związków pomiędzy kulturą i historią lokalnej społeczności a drzewem przez nią szczególnie docenianym. W dniu 9 października tego roku odbyła się w Warszawie ogólnopolska 13. edycja Święta Drzewa, podczas której przedstawiciele gminy Ruda-Huta odebrali statuetkę potwierdzającą zdobycie w konkursie Drzewo Roku 2015 przez dąb Bolko tytułu Drzewa Roku. Posiadał wtedy następujące wymiary

⁵ Informacja udzielona autorowi ok. 1980 roku przez Jana Hajczuka, który też jako pierwszy zorganizował przy dębie festyn ludowy.

⁶ Na cmentarzu parafialnym w Świerżach, na zachodniej ścianie metalowego pomnika rodziny Trzebińskich, znajduje się następująca inskrypcja: „*Śp. Bolesław Trzebiński zmarł w marcu 1885 r. przeżywszy lat 13*”. Zob. też: <https://kurierlubelski.pl/dlugowieczne-drzewa-w-woj-lubelskim-dab-bolko-z-hnieszowa-i-inne/ar/10557356> [dostęp: 29.06.2021].

(zmieniające się wraz z upływem czasu): obwód pnia – 875 cm, wysokość – 28 m i rozpiętość korony – 36 m⁷.

W roku następnym (luty 2016) dąb Bolko, jako jedyne drzewo z terenu Polski, kandydował w międzynarodowym plebiscycie Europejskie Drzewo Roku do tytułu Drzewo Roku. W kwietniu w Brukseli zostały ogłoszone wyniki konkursu. Dąb Bolko z Hnieszowa zajął w nim czwarte miejsce⁸.

Doceniono również ten pomnik przyrody jako cenne źródło pozyskiwania nasion. Już w 2016 roku delegacja gminy Ruda-Huta przekazała w miejscowości Maziarnia Strzelecka (gmina Białopole) przedstawicielom Nadleśnictwa Strzelce żołądzie jako, potwierdzony certyfikatem, materiał genetyczny dębu Bolko⁹. W tymże roku sadzonki wyrosłe z żołądzi dębu otrzymali zwycięzcy konkursu chełmskiego radia Bon Ton oraz Nina Symonowicz – wójt ukraińskiej gminy Girka Połonka (obok Łucka), od lat współpracującej z gminą Ruda-Huta¹⁰.

Wcześniej jednak wcielono zamysł organizowania przy dębie spotkań towarzyskich na wolnym powietrzu. W jednym z numerów gminnej gazety „Przegląd Wydarzeń w gminie Ruda-Huta” zapisano, że w 2006 roku odbył się po raz trzeci oficjalny piknik. Na tej podstawie można z całą pewnością wywnioskować, że już w 2004 roku kilkusobowa grupa mieszkańców, w tym pracowników Domu Kultury¹¹ i Urzędu Gminy w Rudzie-Hucie, chcąc promować swoją gminę, zorganizowała pod dębem pierwszy piknik¹². Trzeci piknik, z inicjatywy m.in. Piotra Śliwy – członka Rady Gminy w Rudzie-Hucie, rozpoczęto od sprzątnięcia parku i otoczenia Bolka. Wycięto i usunięto zarośla. W pracach tych uczestniczyli również mieszkańcy Hnieszowa. Motywem tych działań była praca magisterska Joanny Moskwy na temat: *Ścieżka przyrodnicza dębu „Bolko”*. Po zakończeniu prac odbyło się otwarcie „Ścieżki” i sportowo-rekreacyjna impreza promocyjna. Odbyła się ona pod hasłem „Żyj zdrowo bez nałogów”. Organizatorami byli – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

⁷ W skład delegacji weszli: Piotr Śliwa – przewodniczący Rady Gminy, Jarosław Walczuk – zastępca wójta Gminy Ruda Huta, Marek Słupczyński – sekretarz Urzędu Gminy Ruda-Huta, Marta Kordas, Bogusława Smal i Krzysztof Lewczuk. Zob. „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, grudzień 2015, nr 4 (40), s. 2.

⁸ <https://www.tgstacja.pl/eko-artykul/rozstrzygnieto-konkurs-europejskie-drzewo-roku-2016> [dostęp: 29.06.2021].

⁹ Podpisy na certyfikacie złożyli: Kazimierz Smal – wójt gminy Ruda-Huta i nadleśniczy Nadleśnictwa Chełm. Żołądzie zebrali uczniowie Szkoły Podstawowej w Rudzie-Hucie i leśnicy z Nadleśnictwa Chełm. Zob. <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/dab-bolko-bedzie-mial-nastepcow> [dostęp: 29.06.2021].

¹⁰ <http://www.ruda-huta.pl/1177-wizyta-w-gorce-polonce-na-ukrainie> [dostęp: 29.06.2021].

¹¹ Kierownikiem Domu Kultury w Rudzie-Hucie była wtedy Bogusława Smal.

¹² „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, listopad 2006, nr 4, s. 3.

i Przeciwdziałania Narkomanii oraz Szkoła Podstawowa w Rudzie-Hucie. Wszystkim tym działaniom towarzyszyła Telewizja Lublin¹³.

Pierwsze te spotkania nie łączyły się jeszcze z sierpniową datą imienin Bolesława, ale od nich zaczęło się zainteresowanie odwiecznym, stałym „mieszkańcem” Hniszowa – dębem. Podczas jednego z kolejnych pikników Sabina Czerwińska – ówczesna pracownica Urzędu Gminy, zaproponowała, zaakceptowaną przez wszystkich, nazwę imprezy – „bolkowanie”¹⁴. Impreza stała się stałym, cyklicznym wydarzeniem kulturalno-rekreacyjnym w gminie Ruda-Huta z nazwą „bolkowanie” – uroczystości imieninowe dębu Bolko. Organizowana jest zawsze około 19 sierpnia, bowiem wtedy wypadają imieniny Bolesława. Należy wspomnieć, że animatorzy kultury w gminie Ruda-Huta podjęli odważną decyzję organizowania cyklicznej imprezy kulturalno-sportowo-rekreacyjnej pod Bolkiem, na terenie podworskiego hniszowskiego parku. Głównym organizatorem jest Gmina Ruda-Huta, wspierana przez: Gminny Ośrodek Kultury (GOK), Zespół Szkół w Rudzie-Hucie, OSP: Świerże, Leśniczówkę, Rudą, Żalin, Bibliotekę Publiczną Gminy Ruda-Huta, Zakład Usług Komunalnych (ZUK) w Rudzie-Hucie, Nadleśnictwo Chełm, powiat chełmski, Ligę Obrony Kraju (LOK), Koło Łowieckie nr 23 „Szarak” z Chełma, PTTK Włodawa i wielu innych.

Pierwszego dnia „bolkowania” zainteresowani sportem, aktywnym wypoczynkiem mogli uczestniczyć w spływach kajakowych¹⁵. Odbływały się one na wyznaczonych odcinkach rzek Uherka i Bug. Początkowo tylko na rzeczce Uherce. Z czasem, po uzyskaniu zgody od Straży Granicznej (posterunek w Woli Uhruskiej), na granicznej rzece Bug, z zachowaniem odpowiednich rygorów. Kajaki wypożyczano m.in. z ośrodka wypoczynkowego nad Jeziorem Białym k. Włodawy. Biorący udział w spływie wnosili pewne opłaty (ok. 50 zł od osoby). Spływ wymagał od jego uczestników odpowiednich umiejętności i kondycji. Dostarczał za to mnóstwa wrażeń, bowiem obydwa ciek wodne są nieregulowane, posiadają wiele meandrów oraz niewielkie progi wodne. Bug poza tym posiada wiele zatopionych drzew i ich fragmentów. Zdarzyło się, że z powodu nieodpowiedniego poziomu wody, zaplanowane spływy nie odbyły się.

Spływ kajakowy Bugiem miał miejsce na odcinku Świerże (Mielniki, obok młyna) – Siedliszcze w gminie Wola Uhruska (pow. włodawski) i liczył 20 km długości. W 2014 roku wydawało się, że panująca susza i niski poziom uniemożliwi

¹³ Informacja złożona autorowi przez Piotra Śliwę w dniu 11 maja 2021 roku.

¹⁴ „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, wrzesień 2008, nr 11, s. 4.

¹⁵ Pierwsze spływy organizował przewodnik turystyki kajakowej Józef Tworek z Chełma. Zob. J. Tworek, *Uherka; przewodnik dla kajakarzy*, Chełm 2007.

organizację spływu Tymczasem przyszły deszcze „...niebiosa łaskawość okazały...” i spływ odbył się.

Z kolei spływ kajakowy Uherką był organizowany na odcinku od mostu w Rudzie do mostu w Rudce lub na trasie Iłowa–Ruda–Rudka.

Pewną odmianą stał się w 2008 roku, dla zainteresowanych, spływ „na czym się da”. Uczestnicy spływu wykorzystali do niego balie, wanny, prymitywne tratwy, itp. Całość odbyła się w swoistej, kolorowej oprawie.

Należy dodać, że dla oczu obserwujących spływy, miłe były obrazy wylaniających się zza meandrów rzeki, w pełnym sierpniowym słońcu i na tle bujnej w otoczeniu zieleni – łąk i zarośli kolorowych kajaków i kolorowo ubranych kajakarzy¹⁶.

Inne zmagania sportowe, znajdujące się w programie „bolkowania”, to rajdy rowerowe oraz biegi przełajowe. Te pierwsze, zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci, odbywały się na zmieniających co roku trasach. Były rajdy przełajowe drogami polnymi i leśnymi. Urozmaicone trasy pozwalały na poznawanie walorów i zabytków okolicy oraz pełny relaks. Organizowane były początkowo przez Bożenę Nowosad i Agnieszkę Walczuk, a następnie rolę opiekuna-koordynatora przejął Krzysztof Opas¹⁷ (wszyscy pracujący jako nauczyciele w Szkole Podstawowej w Rudzie-Hucie).

Dystanse rajdowe zależne były od wieku uczestników. Podczas XV „Bolkowania” w 2019 roku rajd dla dorosłych i wytrwałych cyklistów odbył się na trasie Chełm – Ruda-Huta–Wola Uhruska–Hniszów (start z parkingu przy szpitalu w Chełmie). Odbyły się też rajdy rowerowe na trasie: Nowiny–Gotówka–Karolinów–Gdola–Jazików–Hniszów (dla dorosłych). Organizatorzy, to Klub Turystyki Rowerowej Ruda Team oraz Chełmski Klub Cyklistów PTTK. Uczestniczyli w nim rowerzyści nie-zrzeszeni oraz 5 grup rowerowych: Łęczyńskiego Stowarzyszenia Rowerowego „Pojezierze”, Chełmskiego Klubu Cyklistów PTTK, chełmskiej Grupy Rowerowej „Odnova”, Grupy Rowerowej „Ruda Team”, Chełmska Grupa Rowerowa. Najmłodszy uczestnik miał 3 lata, najstarszy 83. Komandorem rajdu był Krzysztof Opas, nauczyciel szkoły w Rudzie-Hucie¹⁸. Oprócz polskich kolarzy w rajdach tych zaczęli brać udział rowerzyści spoza Polski, np. w 2018 roku w I Międzynarodowym Zlocie Kolarskim, zorganizowanym dla uczczenia legendarnej 1000. rocznicy pobytu króla Bolesława Chrobrego w Hniszowie, uczestniczyła 7-osobowa grupa rowerzystów z Białorusi. Mieli być także kolarze z Ukrainy, ale z nieznanых powodów nie dotarli. Dzieci jeździły na następujących trasach rowerowych: Ruda-Huta – Hniszów;

¹⁶ Relacje ustne wielu uczestników „bolkowania” obserwujących spływy przekazane na gorąco autorowi.

¹⁷ Zob. np. „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, październik 2019, nr 3 (55), s. 6.

¹⁸ *Ibidem*.

Ruda-Huta – Chromówka – Gdola – Zielone Grądy – Kol. Hniszów – Hniszów lub po parku otaczającym Bolka.

Ważnym punktem programu „Bolkowania” były biegi. Przeprowadzano je w trzech kategoriach wiekowych:

- do 10 lat (na terenie parku hniszowskiego),
- w wieku od lat 10 do 15 (dziewczęta i chłopcy);
- od 16 lat (ścieżką Meandry Bugu).

Odbywał się także dla osób dorosłych bieg przełajowy pod nazwą „Bieg przełajowy z Bolesławem” na dystansie 9 km. Start rozpoczynał się sprzed kościoła parafialnego w Świerżach, natomiast meta była w Hniszowie koło dębu Bolko. Nad tą kategorią sportową czuwali nauczyciele wychowania fizycznego ze Szkoły Podstawowej w Rudzie-Hucie.

Z czasem do atrakcji doszły zawody strzeleckie organizowane z Klubem Strzeleckim LOK „Kolejarz” z Chełma. Zainteresowanym wrażeń dostarczała strzelnica Paint Ball.

Nie obyło się też bez rozgrywek zespołowych (turniejów) w piłkę plażową oraz w piłkę siatkową. Startujące drużyny z zacięciem walczyły o najlepsze lokaty. Rozgrywki organizowali i czuwali nad ich przebiegiem nauczyciele: Małgorzata Suchań, Robert Jokisz i Marek Tarnowski.

Atrakcję stanowiło też przerzynanie kłody drewna „na czas” ręczną piłą (zw. „moja – twoja”). Konkursowi patronowało Nadleśnictwo Lasów Państwowych w Chełmie.

Pierwszy dzień „bolkowania”, opierający się na imprezach sportowych, kończył się tradycyjnie wspólnym spotkaniem uczestników przy ognisku. Integracji towarzyszyły rozmowy dotyczące wrażeń i wspomnień z uczestnictwa w obecnym i poprzednich „bolkowaniach”.

Dwudniowa impreza (pierwszego dnia: zmagania sportowo-rekreacyjne dla wszystkich chętnych, natomiast w drugim – piknik rodzinny) szybko nabrała rozgłosu. „Bolkowanie” stało się jedną z najliczniejszych i najgłośniejszych cyklicznie organizowanych imprez w regionie. Przyciągała tłumy imprezowiczów w różnym wieku i z całego kraju. Zróżnicowany, atrakcyjny program imprezy pozwalał niezależnie od wieku i upodobań znaleźć coś dla siebie. Przez to zrelaksować się – odzyskiwać siły witalne i kondycję psychiczną.

Poza ogłoszeniami w prasie lokalnej, chełmskim radio Bon Ton, lubelskiej rozgłośni radiowej i stacji telewizyjnej Lublin, przy pomocy plakatów, z czasem informację o niej przekazywali sami uczestnicy metodą „z ust do ust”. Oprócz tego przekazywane były obrazy z odbywającego się „Bolkowania” w telewizji lokalnej – lubelskiej i nawet ogólnokrajowej – „Teleexpresie”.

Drugi dzień gminnej imprezy rozpoczynał się od zawodów wędkarskich na rzece Bug. Rywalizując o puchar Wójta Gminy Ruda-Huta, łowiono w okolicy dawnego folwarku Brzeziny. Zawody organizowało Koło Wędkarskie z Rudy-Huty. O lokacie zawodników decydowała waga złowionych ryb.

Kolejne wydarzenia dnia to piknik – spotkania towarzyskie i rodzinne pod dębem Bolko. Imprezę rozpoczynał władarz gminy – wójt Kazimierz Smal, który witiał wszystkich przybyłych i życzył im dobrych wrażeń oraz wspomnień z tej imprezy. Dzień wypełniały występy zespołów, konkursy, mierzenie obwodu drzewa¹⁹, bicie rekordu w grze na akordeonie. Zainteresowani mogli oglądać wystawy twórców ludowych – malarstwa, rzeźby, wikliniarstwa, garncarstwa, kompozycje kwiatowe, prace artysty kowala oraz prace uczniów ukazujące dąb Bolko. U wystawców, rzemieślników bądź amatorów rękodzieła (obrazy, rzeźby, papieroplastyka itp.), którzy mieli swoje stoiska, można było nie tylko oglądać ich wytwory, ale zakupić je jako pamiątki z pobytu na „bolkowaniu”. Obecni mogli też odbyć przejażdżkę bryczką, czasami karetą bądź kucykiem, uczestniczyć w organizowanych konkursach, np. ekologicznym, historycznym, fotograficznym czy poetyckim.

W dniu tym były też okazje do spotkań i prowadzenia rozmów z pisarzami, m.in. członkami Grupy Literackiej Lubelska 36 – Arkadiuszem Sannem, Danutą Makaruk, Haliną Graboś, Teresą Pyc, Danutą Kurczewicz, Iwoną Chudoba, Waldemarem Taurogińskim i Robertem Gałanem²⁰. Spotkania takie miały miejsce podczas „bolkowania” w roku 2009, 2010 i 2011. Zainteresowani mogli porozmawiać z członkami Grupy o pracy, motywach działania oraz zamierzeniach. W 2019 roku byli też tam pracownicy Zespołu Parków Krajobrazowych Ośrodka Edukacyjno-Muzealnego w Brzeźnie, którzy informowali słuchaczy o walorach przyrodniczych Chełmskiego i Sobiborskiego Parku Krajobrazowego.

Imprezę dość regularnie uświetniały swoimi występami zespoły, zarówno miejscowe (Bokoryna i Wiśniowy Sad z Żalina, Jarzębina Czerwona z Rudki, Akord z Rudy-Huty, Rudniacy z Rudy, Cookies z Poczekajki, uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Rudzie-Hucie, Swing Rock z GOK Ruda-Huta) jak też okolicznościowo zapraszane (Sami Swoi z Rejowca, Quest A.D. z Brodnicy, Koral z Kamienia, Ale Babki z Dorohuska, Swojska Kapela z Woli Uhruskiej, Pawłowianki z Pawłowa, Klub Boogie Opus Twist z MDK – Chełm, z gminy Ulan – Majorat, Klimat W (bluesowy), Bardak z Chełma, Hoyraky z Podlasia, zespół Orkiestra Dęta z gminy Strzyżewice, WademekkuM z, Horpyna z Olsztyna (rockowo-folkowy), Q Q Na Muniu

¹⁹ Obwód dębu Bolko „mierzono” ilością osób, które mieściły się w okręgu taśmy. Wcześniej tą taśmą „mierzono” obwód dębu. Należy stwierdzić, że każdego roku zmieniała się liczba osób.

²⁰ „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, wrzesień 2009, nr 15, s. 5.

(kabaret studencki z Lublina), Szalom z Chełma (folklor żydowski), zespół 4Roses z Ziółkowa, Bimber Boys z Chełma) oraz zagraniczne (z Ukrainy: Nadija, Rura, Werbyczeńka (amatorski ludowy), Vertuny (taniec ludowy), zespół akordeonistów, duet – Dusza Wołyni, Litops, zespół instrumentów ludowych z Girki Połonki, The Doox z Kijowa a także z Białorusi (Chutki Smouz).

Urozmaiceniem programu imprezy były też recitale, np. Mariusza Matery – mieszkańca Gotówki w gminie Ruda-Huta, Duetu Dusza Wołyni z zaprzyjaźnionej ukraińskiej gminy Girka Połonka oraz Marka Miszczuka – barda z Chełma.

Odbywały się także różnorodne pokazy, jak np. w 2006 roku – tańczące konie ze stadniny „Żurawiejka” w Bukowie Małej, oraz widowisko teatralne pt. *Odwiedziny Świekry* w wykonaniu zespołu Kaprys; w 2008 roku zespół Wrzos z Sawina pokazał widowisko *W taborze cygańskim*; w 2009 roku widzowie obejrzeli taniec rock and roll w wykonaniu członków Klubu Boogie Opust Twist z Młodzieżowego Domu Kultury w Chełmie oraz grupy Swing Rock z Gminnego Ośrodka Kultury w Rudzie-Hucie; w 2013 roku prezentował się zespół Pieśni i Tańca Kresowiak z Woli Uhruskiej; w 2018 roku miała miejsce prezentacja aspektów życia i walki rycerzy w średniowieczu przez Gotów z Wioski Gotów z Masłomęcza²¹; w latach 2018–2019 odbył się pokaz Krav Maga w wykonaniu członków sekcji samoobrony Ruda-Huta / Świerże; w 2019 roku Mateusz Kowalczyk z Trial Event pokazał elementy akrobatyki rowerowej i motocyklowej²². Odbyły się także pokazy brazylijskiej sztuki walki połączonej z tańcem w wykonaniu grupy Twenty Rockers z Białej Podlaskiej, pokazy walk zapaśniczych w wykonaniu uczniów szkoły w Rudzie-Hucie pod opieką Romana Czwalińskiego, a także występy zespołu tanecznego Flowers ze Szkoły Podstawowej w Rudzie-Hucie.

W trakcie „bolkowania” rozgrywano szereg konkursów dla dzieci i dorosłych, jak np. ekologia i wiedza o gminie Ruda-Huta; „Co wiesz o Hniszowie”, fotograficzne („Dąb Bolko w nadbużańskim krajobrazie”, „Dąb Bolko – Drzewem Roku 2015”)²³ czy quiz ekologiczny. Ponadto w 2019 roku chełmskie radio Bon Ton wyemitowało na swoich falach konkurs obejmujący wiedzę o dębie Bolko. Słuchacze dzwonili z odpowiedziami. Poprawne odpowiedzi nagrodzone zostały sadzonkami wyhodowanymi z żołądźi Bolka. Nagrody wręczono podczas imprezy.

Pomysłodawcą i organizatorem elementu kolejnych edycji: „gra na akordeonie na czas”, była Ewa Tworek, wicedyrektor Szkoły Podstawowej w Rudzie-Hucie. Podstawowymi utworami były popularne melodie: *Szła dziewczeczka* oraz *Hej sokoły*. Z każdym rokiem liczba akordeonistów zwiększała się.

²¹ „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, październik 2018, nr 3 (51), s. 15.

²² „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, październik 2019, nr 3 (55), s. 6.

²³ „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, wrzesień 2008, nr 11, s. 4.

Nauczyciele – poloniści, wychowania muzycznego oraz nauczania początkowego, przygotowywali programy literacko-muzyczne z dziećmi. Organizowali też zabawy i gry z nagrodami dla najmłodszych uczestników „bolkowania” spoza szkoły.

Jeden z konkursów, noszący początkowo nazwę „Nadbużański smakołyk”, przekształcił się w „Nadbużańską Akademię Smaku”. Był on sponsorowany przez Starostwo Powiatowe w Chełmie i promował regionalne produkty kulinarne. Produkty podzielono na trzy grupy: pochodzenia roślinnego, zwierzęcego i inne (np. nalewki). Uczestniczyły w nim gospodynie z Kół Gospodyń Wiejskich z różnych miejscowości oraz osoby indywidualne. Powołana komisja²⁴ oceniała przysmaki – wyroby garmażeryjne, przetwory mięsne i roślinne, potrawy – smażone, gotowane, pieczone („bolusie” hniszowskie 2011), a nawet zróżnicowane smakowo nalewki. Twórcy wyróżnionych potraw otrzymywali nagrody fundowane przez Starostwo. Przygotowane potrawy degustowali uczestnicy imprezy.

Przed każdą z kolejnych edycji „bolkowania” Biblioteka Gminna w Rudzie-Hucie organizowała konkurs poetycki na okolicznościowy wiersz. Konkurs obejmował dwa poziomy – dzieci i młodzież oraz dorośli. Wybrany przez komisję wiersz był nagradzany (książki, słowniki) i recytowany podczas imprezy przez autora bądź wybraną osobę.

Bardzo ważny moment w dziejach „bolkowania” miał miejsce podczas imprezy w 2018 roku. Otóż, po 1000 lat na imprezie pojawił się król Bolesław ze swoją świtą. W sposób uroczysty i z odpowiednim ceremoniałem wręczył Kazimierzowi Smalowi – wójtowi gminy – oraz Agacie Olichwier – sołtysowi Hniszowa, klucz do nadbużańskiego grodu Hniszów. Oczywiście, spotkało się to z ogromnym aplauzem zgromadzonych na imprezie, którzy oklaskami przyjęli ten fakt²⁵.

Kolejną niespodzianką było przekazanie dwóch drewnianych rzeźb przedstawiających króla Bolesława i jego giermka. Twórcy rzeźb – Janusz Woliński z Włodawy i Walery Kozłowski z Białorusi, wykonali te rzeźby podczas I Pleneru Rzeźbiarsko-Malarskiego pt. *Kultura i sztuka nad Bugiem*, który odbył się w pobliskich Świerżach. Rzeźby przechowywane są w szkole w Rudzie-Hucie²⁶.

²⁴ W skład komisji konkursowej wchodził przedstawiciel różnych instytucji, np. w 2018 roku w jej skład weszły następujące osoby: Jolanta Ryszkiewicz (Starostwo Powiatowe w Chełmie), Dorota Sawicka (Szkoła Podstawowa w Rudzie-Hucie), Anna Nowosad (Urząd Stanu Cywilnego w Rudzie-Hucie) oraz Jacek Adamczyk (Starostwo Powiatowe w Chełmie). Zob. „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, październik 2018, nr 3 (51), s. 15. Z kolei w 2019 roku skład tego jury przedstawiał się następująco: Anna Oleszczuk, Anna Raczekiewicz-Sławińska, ks. Dawid Nowicki i Dorota Sawicka. Zob. „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, październik 2019, nr 3 (55), s. 6.

²⁵ „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, październik 2018, nr 3 (51), s. 15.

²⁶ *Ibidem*.

Podczas niektórych „bolkowań” bywały momenty związane z wręczaniem okazjonalnych medali, odznak, wyróżnień mieszkańcom gminy. I tak:

- w 2008 roku, z okazji 25-lecia Koła Wędkarskiego w Rudzie-Hucie, puchary otrzymali: Roman Dudzik i Marian Jan Bielecki, a dyplomy: Ryszard i Zdzisław Kamyszkowie, Grzegorz Chmielewski oraz Józef Koźluk²⁷;
- w 2013 roku miało miejsce wręczenie honorowych odznak Zasłużony dla kultury polskiej – Józefie Kotowskiej – szefowej zespołu Wiśniowy Sad z Żalina, Waławie Rudzkiej – członkini zespołu Jarzębina Czerwona z Rudki, Józefowi Kuziole – członkowi kapeli Rudniacy z Rudy. Odznaki przyznane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wręczyli – Józef Zajac, senator RP i wójt gminy Kazimierz Smal²⁸;
- w roku 2015 Kazimierz Smal – wójt Gminy Ruda-Huta otrzymał Brązowy Medal Za Zasługi dla Ligi Obrony Kraju, przyznany mu przez Zarząd Główny LOK²⁹;
- w 2018 roku honorową odznakę Zasłużony dla Kultury Polskiej, przyznaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, otrzymał Antoni Franecki. Odznakę wręczyli – starosta chełmski Piotr Deniszczuk i wójt gminy Kazimierz Smal³⁰.

Na „bolkowanie” zapraszani byli imiennie – posłowie, senatorowie, pracownicy nadrzędnych instancji administracyjnych, dyrektorzy urzędów, kierownicy zakładów, wójtowie gmin sąsiednich, właściciele firm, delegacje współpracujących z Gminą Ruda-Huta gmin z Ukrainy – Rivne (Równe) i Girka Połonka. Zapraszano też zespoły, które uatrakcyjniały imprezy. Z kolei okolicznych mieszkańców zapraszały stosowne plakaty, które informowały o programie, miejscu i czasie imprezy.

Ciekawym, pamiątkowym elementem z „bolkowań”, o którym warto wspomnieć, były stosowne do rocznej daty i okoliczności okrągłe pieczęcie o średnicy ok. 80 mm. Na przykład przedstawiająca w centrum wizerunek dębu Bolko, z napisem nad koroną: aktualna data dzienna i *sierpień*; u podnóża – *Gmina Ruda-Huta*. W otoku, u góry – *Bolkowanie*, u dołu: *Hniszów* i rok. Po lewej stronie, mniejszym fontem, poziomo: *Dąb szypułkowy „Bolko” obwód*; podobnie po stronie prawej: *Największy na Lubelszczyźnie*. Pieczęciami tymi stempelowano nagrody, dyplomy, podziękowania dla sponsorów itp., oraz materiały kolekcjonerskie. Ponadto miłą pamiątką dla uczestników spływów oraz gry na akordeonie były otrzymywane przez nich certyfikaty.

²⁷ „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, wrzesień 2008, nr 11, s. 4.

²⁸ „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, październik 2013, nr 3 (31), s. 12.

²⁹ „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, październik 2015, nr 3 (39), s. 16.

³⁰ „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, październik 2018, nr 3 (51), s. 15.

„Bolkowanie” objęte było honorowym patronatem sprawowanym przez Marszałków Województwa Lubelskiego. W 2013 roku – Krzysztof Hetman; w 2014 roku – Sławomir Sosnowski; w 2016 i 2018 roku – Sławomir Sosnowski – Marszałek Województwa Lubelskiego, i Piotr Deniszczyk – Starosta Powiatu Chełmskiego³¹; w 2019 roku – Jarosław Stawiarski – Marszałek Województwa Lubelskiego, i Piotr Deniszczyk – Starosta Powiatu Chełmskiego.

Z kolei patronat medialny sprawowali: TVP3 Lublin, Radio Lublin, chełmskie radio Bon Ton, „Kurier Lubelski”, „Nowy Tydzień”, „Dziennik Wschodni”, „Super Tydzień Chełmski”, nasze miasto.pl, Chełm Gada³².

Swój walny udział w poszczególnych edycjach „Bolkowania” miały jednostki OSP z terenu gminy. Ich umundurowani członkowie czuwali nad ładem, kierowali ruchem pojazdów podczas trwania imprezy. Zawsze też podczas trwania imprezy zabezpieczona była pomoc medyczna.

Wydarzeniu nieodłącznie towarzyszyły stoiska handlowe, zaopatrujące „bolkowiczów” w napoje i inne artykuły spożywcze, smakołyki, wyszukane smakowo nalewki. Browar „Jagiełło” z Chełma raczył imprezowiczów swoimi wyrobami.

Każde „bolkowanie” kończyła ogólnodostępna zabawa taneczna. Do tańca przygrywały zazwyczaj zespoły Ricco, WademekkuM.

Należy podkreślić, że gminna impreza „Bolkowanie” mogła odbywać się dzięki wsparciu przez szereg sponsorów: Starostwo Powiatowe w Chełmie, Rozlewnia Wód – Aqua East – Joanny Boguń, Baby Zdrój, Linia 120 Przewóz Osób – Mariusz i Mieczysław Szalewiczowie z Rudy, Janusz Głowacki, firma Budman – Projekt i Wykonawstwo Sprzedaż, Nadleśnictwo Chełm – Lasy Państwowe, firma Usługi Leśne – Habieda Jerzy, Bank Spółdzielczy w Sawinie, firma Unirolp Sp. z o.o. – Eugeniusz Mazurek, Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Chełmie, firma Technobud Chełm, Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Rudzie-Hucie, Bar MIK, restauracja Gęsie Sprawki – Chełm, ukraińska gmina Girka Połonka (2014), firma Pulsar & Junior – Krzysztof Franecki, Marek Słupczyński – radny Rady Powiatu Chełmskiego, Świat Rozrywki – Paweł Klasura, Nadleśnictwo Strzelce, Składnica Sportowa Chełm, placówki Straży Granicznej – Dorohusk i Wola Uhruska, Browar Jagiełło – Chełm, Serwis HR – Stefan Machowicz, Route 66 – Kamil Silniewicz, Przyszodnia Specjalistyczna „Centrum” – Chełm, sklep wędkarski „Sum” – Kazimierz Sebastianowski, pizzeria Palermo z Chełma i wiele innych³³.

³¹ *Ibidem.*

³² *Ibidem.*

³³ *Ibidem*; „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, grudzień 2013, nr 3 (31), s. 12.

W organizację, przebieg i obsługę zaangażowani byli też niepedagogiczni pracownicy szkoły. Kuchnia szkolna przygotowywała posiłki dla zaproszonych gości. Obsługę wspomagali też pracownicy Urzędu Gminy w Rudzie-Hucie.

Imprezę w różnym czasie prowadzili: Iwona Borodej, Marta Kordas, Marcin Woszczewski, Mariusz Matera, Leszek Duchnicki, Marcin Nawrocki, Damian Grzywna³⁴.

Przebieg poszczególnych fragmentów programów utrwalano fotografiami. Informację o przebiegu kolejnych imprez zapisywano w lokalnej gminnej gazecie (kwartalniku) „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”. Prasa chełmska – „Nowy Tydzień”, „Tygodnik Chełmski”, też nie omieszczały informować swych czytelników o odbytej imprezie – „bolkowaniu”.

W 2020 roku na świecie i w Polsce rozpowszechniła się niespotykana wcześniej pandemia wirusa Covid-19. W tej sytuacji, biorąc pod uwagę wprowadzone przez władze centralne rygory sanitarne, „bolkowanie” pod hasłem „Odpocznij w cieniu legendy” zostało ograniczone do jednego dnia, a jego program zredukowano do wydarzeń sportowych.

„Bolkowanie” – doroczna impreza, organizowana przez lata, zdobyła popularność nie tylko lokalną, ale też krajową. Każdego roku była okazją do spotkań mieszkańców gminy, tych mieszkających tutaj na stałe i tych, którzy zamieszkali poza gminą, przyjeżdżających w rodzinne strony na urlopy oraz miłośników lubujących się w takich imprezach – szukających odpoczynku. Spotkania odświeżyły znajomości, ale doprowadziły też do nawiązania nowych. Wspólne uczestnictwo w zawodach oraz kibicowanie zmaganiom i oglądanie przygotowanych, programów sprzyjało tworzeniu się więzi emocjonalnych, zacieśnienia kontaktów międzyludzkich. Wywodzącym się z gminy Ruda-Huta i nie tylko, „bolkowanie” ukazało wielorakie walory tej okolicy, wzbudziło zainteresowanie jej historią, wzmocniło więzi emocjonalne z rodzinnymi „korzeniami”.

SŁOWA KLUCZOWE:

Hniszów, „bolkowanie”, prastary dąb, Nadbużańska Akademia Smaku, „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”

³⁴ „Przegląd Wydarzeń w Gminie Ruda-Huta”, wrzesień 2008, nr 11, s. 4.

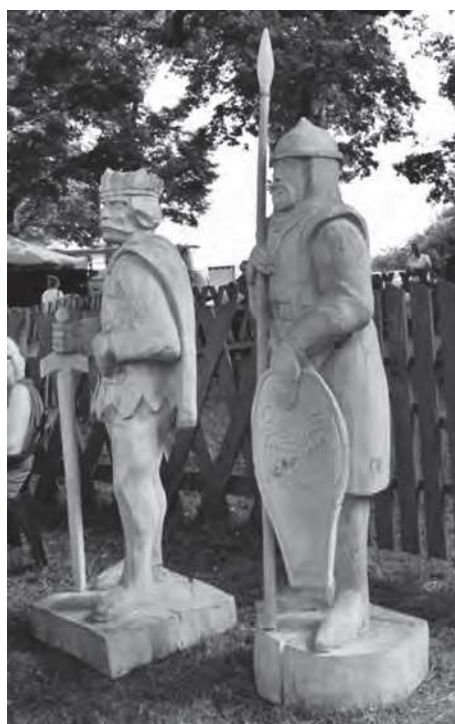
Swoisty drogowskaz wskazujący drogę do dębu Bolko

Dąb Bolko w Hniszowie

Król Bolesław Chrobry przekazuje Kazimierzowi Smalowi – wójtowi gminy Ruda-Huta i Agacie Olichwier – soltysowi wsi Hniszów, klucz do grodu w Honiszowie (19.08.2018 roku)

Król Bolesław i jego giermek

Gmina
Ruda-Huta
pełna energii

BOLKOWANIE

17-18
SIERPANIA
2019
HNISZÓW
GM. RUDA-HUTA

XV UROCZYSTOŚCI IMIENINOWE DĘBU BOLKO

17 SIERPANIA 2019 r. (Sobota)

*Zawody wędkarskie na rzece Bug o Puchar Wójta Gminy Ruda-Huta
 *Turniej Piłki Plażowej *Rajd Rowerowy *Splyw Kajakowy rzeką Bug
 *III Bieg Przełajowy z Bolesławem *Spotkanie Integracyjne

18 SIERPANIA 2019 r. (Niedziela)

*13:00 - oficjalne rozpoczęcie *turniej strzelecki LOK *pokaz Krav Maga
 *konkurs potraw regionalnych Nadbużańska Akademia Smaku
 *pokaz akrobatyki rowerowej Trial Event - Mateusz Kowalczyk
 *wystawa rękodzieła ludowego *gry, konkursy, park zabaw dla dzieci
 *Kabaret QQ Na Muniu *Koncert zespołu 4ROSES
 *Koncert zespołu „The DOOX”

ZAPRASZAMY!

Patronat medialny

TVP3 **kurier dziennik** **koncypizja**

BlueDot **CHELMSKI.eu** **tydzień**

BlueDot **ŚWIĄT** **Bar PRZEWÓZ OSÓB** **SERVIS HR**

ROZRYWKI **MIK** **LINE 120** **Stefan Machoniewicz**

Patronat Honorowy

Stowarzyszenie **Chelmiecki** **Wspólnota Leśniczy** **Wzrost Gminy**

Stowarzyszenie **Chelmiecki** **Wspólnota Leśniczy** **Wzrost Gminy**

Stowarzyszenie **Chelmiecki** **Wspólnota Leśniczy** **Wzrost Gminy**

Partnerzy

Stowarzyszenie **Chelmiecki** **Wspólnota Leśniczy** **Wzrost Gminy**

Stowarzyszenie **Chelmiecki** **Wspólnota Leśniczy** **Wzrost Gminy**

Stowarzyszenie **Chelmiecki** **Wspólnota Leśniczy** **Wzrost Gminy**

Plakat zapraszający na XV „Bolkowanie”

Karta parkingowa

Pamiątkowe pieczęcie

Изложение

Традиция Болкования в гмине Руда-Хута

В статье вспоминается традиция Болкования – ежегодного спортивного и культурного мероприятия в гмине Руда-Хута. Ежегодно это событие проводится в бывшем усадебном парке в Хнишове у векового дуба «Болко» в память о пребывании (согласно местной легенде) на реке Буг короля Болеслава Храброго – первого коронованного польского короля. В программе – различные виды спортивных соревнований и конкурсы на разные темы. Выступают группы артистов как польские, так и зарубежные (например, из Украины или Беларуси). Это грандиозный праздник надрегionalного значения, объединяющий участников не только из Польши, но и из-за рубежа.

ABSTRACT

TRADITION OF BOLKOWANIE IN THE RUDA-HUTA COMMUNE

The article recalls the traditions of Bolkowanie – an annual event with sports and cultural values in the Ruda-Huta commune. Every year, this ceremony is held in the former manor park in Hnyszów near the centuries-old oak “Bolko”, to commemorate the stay (according to local legend) of King Bolesław Chrobry on the Bug River – the first crowned Polish king. The program includes various types of sports competitions and competitions on various topics. There are both Polish and foreign bands (e.g. from Ukraine or Belarus). It is a great event of supra-regional importance, uniting its participants not only from the country but also from abroad.

Dawna zabudowa przy ul. Dreszera